

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odjel za ekonomiju i turizam

«Dr. Mijo Mirković»

**MILENA ĆOSIĆ**

**ULOGA EKSTERNOG REVIZORAU PROCESU  
OSIGURANJA KVALITETE FINANCIJSKOG  
IZVJEŠTAVANJA**

Završni rad

Pula, 2013.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odjel za ekonomiju i turizam

«Dr. Mijo Mirković»

**MILENA ĆOSIĆ**

**ULOGA EKSTERNOG REVIZORA U PROCESU  
OSIGURANJA KVALITETE FINANCIJSKOG  
IZVJEŠTAVANJA**

Završni rad

**JMBAG: 22173, redoviti student**

**Studijski smjer: Financije, računovodstvo i revizija**

**Kolegij: Revizija i analiza poslovanja**

**Mentor: Doc. dr. sc. Robert Zenzerović**

Pula, veljača 2013.

## IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana \_\_\_\_\_, kandidat za prvostupnika ekonomije ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da i koji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

## **SADRŽAJ**

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKI OKVIR REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA.....	2
2.1. Pojam, obilježja i vrste revizije .....	2
2.2. Proces revizije finansijskih izvještaja.....	4
2.2.1. Predrevizijske radnje.....	4
2.2.2. Planiranje revizije .....	5
2.2.3. Razmatranje internih kontrola i provođenje testova kontrola .....	5
2.2.4. Provodjenje dokaznih testova.....	6
2.2.5. Dovršavanje revizije i izdavanje revizorskog izvješća .....	6
3. REGULATORNI OKVIR REVIZIJE .....	7
3.1. ZAKON O REVIZIJI.....	7
3.1.1. Temeljne odredbe .....	7
3.1.2. Osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije.....	9
3.1.3. Obavljanje usluga revizije.....	10
3.1.4. Revizorski odbor.....	12
3.1.5. Hrvatska revizorska komora.....	13
3.1.6. Nadzor, provjera kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora .....	13
3.2. MEĐUNARODNI REVIZIJSKI STANDARDI.....	14
4. MJESTO I ULOGA REVIZORA U PROCESU REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA .....	17
5. INFORMACIJE KAO PRETPOSTAVKA POSLOVNOG ODLUČIVANJA .....	19
5.1. Uloga i važnost informacijske podloge za donošenje poslovnih odluka .....	19
5.2. Informacijski sustav poduzeća .....	21
6. FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI KAO NOSITELJI INFORMACIJA.....	22

6.1. Pojam, obilježja i vrste finansijskih izvještaja .....	22
6.2. Kvalitativna obilježja finansijskih izvještaja .....	24
7. ISTRAŽIVANJE KVALITETE FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA NA HRVATSKOM TRŽIŠTU KAPITALA.....	25
8. ZAKLJUČAK .....	33
9. LITERATURA.....	34
10. Sadržaj slika .....	35
11. Sadržaj grafikona.....	35
12. Sažetak na hrvatskom jeziku.....	36
13. Sažetak na engleskom jeziku (abstract) .....	36

## **1. UVOD**

U uvjetima globalizacije, neizvjesnosti i sve bržih promjena na tržištima kapitala određenim interesnim skupinama potrebno je neovisno mišljenje o financijskim izvještajima trgovačkih društava ili nekim drugim dijelovima poslovanja. Investitori žele bolju zaštitu, veću kvalitetu informacija iz financijskih izvještaja trgovačkih društava u smislu točnosti, pravovremenosti, vjerodostojnosti i pouzdanosti, koji će im pomoći u ostvarenju ciljeva i interesa. Neovisno mišljenje o financijskim izvještajima trgovačkih društava ili o određenim dijelovima poslovanja pronalazi se u revizorskim izvješćima trgovačkih društava. Revizorska izvješća pripremaju ovlašteni revizori. Revizori time postaju posrednici između izdavatelja financijskih izvještaja i eksternih korisnika, te svojim mišljenjem utječe na njihove odluke.

Uvodni dio ovoga rada posvetit će se razmatranju teorijskog okvira revizije. Upoznat ćete se sa pojmom, obilježjima i vrstama revizije kao ishodištem procesa revizije. Također će se obraditi sami proces revizije financijskih izvještaja koji su nezaobilazan izvor informacija za potrebe racionalnog donošenja poslovnih odluka. Revizija financijskih izvještaja u Republici Hrvatskoj regulirana je Zakonom o reviziji (NN 146/05, 139/08 i 144/12) čije će se temeljne odredbe navesti. Obzirom da je revizija, u zemljama razvijenog tržišnog gospodarstva, jedna od značajnih poluga razvoja, veoma je važno razmotriti temeljne konstitutivne elemente revizije kao profesije.

Nakon toga prikazat će se struktura i sadržaj Međunarodnih revizijskih standarda, koji čine temeljni okvir za postupak obavljanja revizije. U četvrtom poglavljtu definirat će se mjesto i uloga revizora u procesu revizije financijskih izvještaja.

Prepostavka kvalitetnog poslovnog odlučivanja jesu informacije, te će se detaljnije objasniti njihova uloga, kao i financijski izvještaji koji su nositelji tih informacija.

Na samom kraju prezentirat će se istraživanje o kvaliteti financijskog izvještavanja na hrvatskom tržištu kapitala.

## **2. TEORIJSKI OKVIR REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA**

### **2.1. Pojam, obilježja i vrste revizije**

Sama riječ revizija (od latinskog „revidere“), znači pregledati, pogledati unatrag, ponovno vidjeti i sl. Termin „auditing“ (revizija), odnosno „auditor“ (revizor), koji je u upotrebi u anglosaksonskim zemljama, ima korijen u latinskoj riječi „audire“, što znači čuti ili slušati, a opisuje način na koji je revizor na početku razvoja revizije obavljao reviziju, slušajući usmeno izvješće klijenta. Danas, sam izraz je zadržan, no posao revizora se u velikoj mjeri promijenio.

Različiti autori i institucije sam pojam revizije definiraju na različite načine, a time su doprinijeli bogatstvu revizijske teorije. Izdvojiti ćemo neke: (Sever Mališ S., Tušek B., Žager L. 2012, str. 51)

„Revizija je sistematiziran proces objektiviziranog pribavljanja i stvaranja dokaza o ekonomskim događajima i rezultatima s ciljem da se ustanovi usklađenost između postojećih izvještaja o poslovanju i unaprijed postavljenih kriterija i da se to dostavi zainteresiranim korisnicima“.

„Revizija je ispitivanje ili istraživanje financijskih izvještaja i drugih računovodstvenih evidencija te ostalih evidencija o poslovanju poduzeća od strane neovisnih javnih računovođa izvan promatranog poduzeća“.

„Revizija je postupak provjere i ocjene financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja obveznika revizije te podataka i metoda koje se primjenjuju pri sastavljanju financijskih izvještaja na temelju kojih se daje stručno i neovisno mišljenje o istinitosti i objektivnosti financijskog stanja, rezultata poslovanja i novčanih tokova“.

Navedene definicije uglavnom se odnose na eksternu reviziju, za koju su karakteristična slijedeća obilježja:

1. Naknadno se ispituje poslovanje poduzeća, prije svega financijski izvještaji.
2. Traži se usklađenost poslovanja poduzeća i to, prije svega, financijskih izvještaja s unaprijed postavljenim kriterijima čime se osigurava objektivnost i realnost financijskih izvještaja.

3. Mišljenje revizora temelji se na objektivnim dokazima i dostavlja se zainteresiranim korisnicima.

4. Reviziju obavljaju neovisne stručne institucije izvan poduzeća. (Mališ Sever S., Tušek B., Žager L., 2012, str. 52)

Na osnovu ovoga, može se zaključiti da je zadatak revizije osigurati pouzdanu informaciju vlasnicima kapitala, a samim time i zaštiti njihov interes. Eksterna revizija nastala je prvenstveno radi odvajanja vlasništva od upravljanja. Ako reviziju promatramo kao pretpostavku kvalitetnih i vjerodostojnih informacija, ona samim time postaje nezaobilazan instrument upravljačke ekonomije. Cilj procesa revizije finansijskih izvještaja je revizorovo mišljenje o realnosti i objektivnosti finansijskih izvještaja u svim značajnim aspektima, te o njihovoj usklađenosti sa računovodstvenim načelima i standardima, zakonskim propisima i računovodstvenim politikama.

Osim eksterne, postoji i interna revizija, koja se organizira i obavlja unutar poduzeća. Interna revizija smatra se potrebom poduzeća, obzirom da nije obvezna za sva poduzeća (kod finansijskih i nekih drugih institucija je obvezna). Primarni cilj internih revizora je razvoj i poboljšanje efikasnosti različitih poslovnih jedinica u organizaciji, a manje značajno je izražavanje mišljenja o realnosti finansijskih izvještaja. (Mališ Sever S., Tušek B., Žager L., 2012, str. 53 )

Interni reviziji se bavi ispitivanjem organiziranosti, poboljšanjem efikasnosti poslovnih funkcija, ispitivanjem načina donošenja poslovnih odluka i dr.

Dakle, revizija u sebi sadrži internu i eksternu reviziju, međutim često se pod pojmom revizije misli na eksternu reviziju, ili bolje rečeno reviziju finansijskih izvještaja. Osim interne i eksterne revizije podijeljenih prema tijelu koje provodi reviziju, postoji još nekoliko kriterija podjele revizije:

- Prema objektu ispitivanja: Revizija finansijskih izvještaja i revizija poslovanja
- Prema području ispitivanja: Komercijalna i državna revizija

## **2.2. Proces revizije finansijskih izvještaja**

Proces revizije finansijskih izvještaja obuhvaća niz složenih aktivnosti, čiji je krajnji rezultat revizorovo mišljenje. Faze revizijskog procesa se raščlanjuju na veći ili manji broj podfaza, ovisno kako koja faza zahtjeva. Kvaliteta aktivnosti u jednoj fazi, uvjetuje kvalitetu iduće faze, i na taj način se doprinosi kvaliteti cijelokupnog procesa revizije. Tri temeljna koncepta revizije, na osnovu kojih revizor odlučuje koliki će biti opseg revizije jesu: značajnost, revizijski rizik i dokaz.

Proces revizije finansijskih izvještaja provodi se po sljedećim fazama: predrevizijske aktivnosti, planiranje revizije, razmatranje internih kontrola i provođenje testova kontrole, provođenje dokaznih testova, dovršavanje revizije i izdavanje revizorskog izvješća. (Popović Ž., Vitezović N., str. 50)

### **2.2.1. Predrevizijske radnje**

Revizija finansijskih izvještaja započinje nizom predrevizijskih radnji koje prethode ostalim revizijskim aktivnostima. Revizor dakle:

- razmatra hoće li prihvati novog odnosno zadržati postojećeg klijenta,
- priprema pismo o preuzimanju obveze revizije,
- razmatra i procjenjuje rad internog revizora,
- određuje revizorsko osoblje i potrebne suradnike.

U okviru predrevizijskih radnji treba razlikovati radnje koje se poduzimaju prema novom klijentu u odnosu na radnje koje se poduzimaju prema postojećem klijentu. Ako se radi o novom klijentu, potrebno je prikupiti što više finansijskih i drugih informacija o njemu. U slučaju nastavka poslovne suradnje s postojećim klijentom revizor ima više informacija o njegovom poslovanju kao i o njegovom menadžmentu. U slučaju da se radi o zadržavanju postojećeg klijenta revizor treba periodično procjenjivati hoće li zadržati postojećeg klijenta.

Pismom o preuzimanju obveze revizije revizor potvrđuje svoje imenovanje, ukazuje na cilj i djelokrug revizije, utvrđuje svoj opseg odgovornosti prema klijentu, upozorava menadžment klijenta na njegove obveze i odgovornosti, itd. Ukoliko klijent ima ustrojenu

službu interne revizije, tada revizor može donijeti odluku da se pri provedbi revizijskih aktivnosti koristi radom internog revizora.

### **2.2.2. Planiranje revizije**

Planiranje revizije odnosi se na razradu opće strategije i detaljnog pristupa za vrstu, opseg i vremenski raspored revizijskih postupaka. Važan dio planiranja revizije je upoznavanje poslovanja klijenta, razumijevanje računovodstvenog sustava i sustava internih kontrola, procjena rizika i značajnosti, određivanje vrste, opsega i vremenskog rasporeda revizijskih postupaka, koordiniranje, usmjeravanje, nadgledanje i pregled, određivanje revizorskog osoblja i potrebnih suradnika, te ostala pitanja. U fazi planiranja revizije do punog izražaja dolazi primjena analitičkih postupaka:

- usporedba financijskih informacija tekuće godine s usporedivim informacijama prethodnih razdoblja,
- usporedba financijskih informacija tekuće godine s očekivanim rezultatima (proračunima, projekcijama i prognozama),
- međusobni odnosi pozicija financijskih izvještaja tekuće godine,
- usporedba financijskih informacija klijenta s informacijama za ukupnu djelatnost,
- odnosi između financijskih i nefinancijskih informacija. (Tušek B., Žager L., 2008, str. 154)

### **2.2.3. Razmatranje internih kontrola i provođenje testova kontrola**

Izabrani pristup reviziji odlučuje na koji će način revizor pristupiti ocjeni sustava internih kontrola, odnosno razmatranjem poslovnog subjekta, njegovog okruženja i njegovih internih kontrola, revizor procjenjuje rizike revizije. Pouzdan sustav internih kontrola u značajnoj mjeri povećava vjerojatnost da će informacije o financijskom položaju, uspješnosti poslovanja i promjenama u financijskom položaju biti realne i objektivne. Revizora najviše zanimaju oni kontrolni postupci koji su vezani za evidentiranje poslovnih događaja, obradu, zbrajanje i objavljivanje financijskih informacija, i sl. Ako revizor utvrdi da postoje

odgovarajuće kontrole, on tada pristupa testovima tih kontrola kako bi dobio dovoljno dokaza o postojanju i učinkovitosti sustava kontrola. Rezultati primjene su osnova za konačnu procjenu kontrolnog rizika.

#### **2.2.4. Provodenje dokaznih testova**

Može se reći da je ovo vremenski najzahtjevnija faza cjelokupnog procesa. Testovi se provode s ciljem da se prikupe revizijski dokazi koji uključuju ispitivanje pojedinih računa radi otkrivanja značajnih pogrešaka. Vrste dokaznih testova su : neovisni testovi poslovnih događaja, analitički postupci i testovi salda.

Neovisnim testovima poslovnih događaja dokazuju se izjave menadžmenta da li postoje sredstva i obveze na određeni dan, jesu li sve stavke imovine i obveza evidentirane i da li se stavke imovine odnosno obveza evidentiraju s odgovarajućom vrijednošću, te da li su prihodi i rashodi uključeni u odgovarajuće razdoblje. O analitičkim postupcima je bilo riječi u poglavlju 2.2.2 i objašnjeno je njihovo značenje i važnost za sami proces. Testovi salda usmjereni su na provjeru stavki koje čine konačno stanje na računima glavne knjige, odnosno pozicijama u bilanci i računu dobiti i gubitka. Ovim se testovima utvrđuje postojanje značajnih pogrešaka. Vremenski raspored dokaznih postupaka ovisi o revizorovoј percepciji rizika neotkrivanja, što znači da revizor procjenjuje vremenski period koji mu je potreban.

Dakle, za sve ove navedene faze je bitno prikupljanje, oblikovanje i komplementiranje radne dokumentacije, koja će imati dovoljno dokaza kako bi revizor mogao izraziti svoje neovisno mišljenje.

#### **2.2.5. Dovršavanje revizije i izdavanje revizorskog izvješća**

Dovršavanje revizije i sastavljanje revizorova izvješća o finansijskim izvještajima posljednja je faza procesa revizije finansijskih izvještaja. Prije sastavljanja izvješća, revizor razmatra neka dodatna pitanja koja mogu utjecati na finansijske izvještaje i biti značajna za njihove korisnike, a to su razmatranje potencijalnih obveza, razmatranje događaja nakon datuma bilance i završni postupci procjene dokaza. Konačni proizvod procesa revizije finansijskih izvještaja je revizorovo izvješće u kojem revizor izražava mišljenje o realnosti i objektivnosti finansijskih izvještaja te njihovoj usklađenosti s unaprijed definiranim okvirom

financijskog izvještavanja. Revizor može izraziti: pozitivno mišljenje, mišljenje s rezervom, suzdržanost od mišljenja i negativno mišljenje

### **3. REGULATORNI OKVIR REVIZIJE**

#### **3.1. ZAKON O REVIZIJI**

##### **3.1.1. Temeljne odredbe**

Zakon o reviziji (NN 146/05, 139/08 i 144/12) koji je donesen 2005. godine, a stupio na snagu 2006. godine sadrži 77 članaka, a odredbe ovog Zakona su razvrstane kako slijedi:

1. Temeljne odredbe,
2. Osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije,
3. Obavljanje usluga revizije,
4. Revizorski odbor,
5. Hrvatska revizorska komora,
6. Odbor za javni nadzor revizije,
7. Nadzor i provjera kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora,
8. Izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje usluga revizije,
9. Kaznene odredbe,
10. Prijelazne i završne odredbe.

Prema članku 2. stavke 1. Zakona o reviziji, revizijom se smatra postupak provjere i ocjene financijskih izvještaja i konsolidiranih financijskih izvještaja obveznika revizije, te podataka i metoda koje se primjenjuju pri sastavljanju financijskih izvještaja na temelju kojih se daje stručno i neovisno mišljenje o istinitosti i objektivnosti financijskog stanja, rezultata poslovanja i novčanih tokova. (Zakon o reviziji NN 146/05)

Definicija naglašava da objekt revizije čine finansijski izvještaji (bilanca, račun dobiti i gubitka te izvještaj o novčanom toku), koje poduzeće prezentira korisnicima istih, odnosno eksternim korisnicima. Cilj je da se utvrди istinitost i fer finansijskog položaja, rezultata poslovanja i novčanog toka.

Reviziju u skladu s odredbama Zakona o reviziji, Zakona o trgovačkim društvima, drugim posebnim propisima i prema zahtjevima pravnih osoba obavljaju:

a) revizorska društva u kojima:

- tri četvrtine glasačkih prava imaju revizorska društva, odnosno ovlašteni revizori,
- većina, a najviše do tri četvrtine članova uprave moraju biti ovlašteni revizori koji ispunjavaju uvjete u skladu s odredbama članka 7. Zakona ili revizori, odnosno revizorska društva ovlaštena u jednoj od država članica. Ako se uprava sastoji od samo dva člana, jedan od njih mora biti osoba koja ispunjava uvjete u skladu s odredbama ovoga podstavka,

b) samostalni revizori koji su ujedno i ovlašteni revizori u skladu s odredbama članka 7. Zakona.

Revizori iz trećih zemalja mogu obavljati usluge revizije na području Republike Hrvatske kada osnuju podružnicu u skladu s odredbama Zakona o trgovačkim društvima. Na rad revizora iz trećih zemalja primjenjuju se odredbe ovoga Zakona na osnovi uzajamnosti između Republike Hrvatske i trećih zemalja. Revizija se obavlja neovisno, samostalno i objektivno u skladu s ovim Zakonom, Međunarodnim revizijskim standardima koje je prevela i objavila Komora, pravilima revizijske struke, te drugim pravilima i propisima, poštujući Kodeks profesionalne etike revizora.

Jednom godišnje reviziji podligežu finansijski izvještaji svih dioničkih društava te komandintnih društava i društava s ograničenom odgovornošću čiji godišnji ukupan prihod u godini koja prethodi reviziji prelazi 30.000.000,00 kn, banaka, osiguravajućih društava, investicijskih fondova, mirovinskih fondova, mirovinskih osiguravajućih društava i drugih društava po posebnim propisima, kao i povezanih društava bez obzira na njihovu veličinu, ako vladajuće društvo podligeže reviziji. Jednom godišnje reviziji podligežu i konsolidirani finansijski izvještaji. Društva s ograničenom odgovornošću i komanditna društva čiji ukupan

prihod ne prelazi 30.000.000,00 kn podliježu obvezi revizije u skladu s vlastitim pravilima, izjavom o osnivanju ili društvenim ugovorom.

Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o reviziji, koji je Hrvatski sabor donio na sjednici 14. prosinca 2012. godine obvezi revizije finansijskih izvještaja podliježu i godišnji odvojeni i konsolidirani finansijski izvještaji svih dioničkih društava te komanditnih društava i društava s ograničenom odgovornošću čiji odvojeni, odnosno konsolidirani ukupan prihod u godini koja prethodi reviziji prelazi 30.000.000,00 kuna, ako obvezi revizije godišnjih finansijskih izvještaja ne podliježu sukladno odredbama članka 17. stavaka 1. i 2. Zakona o računovodstvu. Godišnjim finansijskim izvještajima u smislu ovoga članka smatraju se i finansijski izvještaji za razdoblja kraća od godine dana ako takva razdoblja prethode statusnim promjenama, likvidaciji ili stečaju. (Zakon o reviziji NN 146/05, 139/08 i 144/12)

### **3.1.2. Osobe ovlaštene za pružanje usluga revizije**

Članak 7. Zakona o reviziji, regulira pitanje osoba ovlaštenih za pružanje usluga revizije. Ovlaštenim revizorom smatra se nezavisna stručna osoba koja je stekla certifikat Komore za zvanje ovlaštenog revizora. Za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora kandidat mora ispunjavati slijedeće uvjete:

- 1) mora imati visoko stručno obrazovanje,
- 2) mora imati najmanje tri godine radnog iskustva na poslovima obavljanja revizije, od kojih najmanje dvije godine uz mentorstvo ovlaštenog revizora ili revizora ovlaštenog u drugoj državi članici Europske unije,
- 3) mora imati položen ispit za ovlaštenog revizora,
- 4) mora se aktivno služiti hrvatskim jezikom u govoru i pismu,
- 5) mora imati hrvatsko državljanstvo,
- 6) mora imati dokaz da nije pravomoćno osuđivan za kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa.

Nakon stjecanja certifikata za zvanje ovlaštenog revizora, ovlašteni revizor ima pravo i obvezu stručno se usavršavati prema programu obrazovanja koji donosi Komora. Prema odredbi čl. 7. ovlašteni revizor može biti i strani državljanin kojemu Komora

nostrificira stranu ispravu kojom dokazuje zvanje ovlaštenog revizora. Strana isprava će se nostrificirati nakon što se provjeri predlagateljevo poznavanje zakonodavstva Republike Hrvatske potrebno za obavljanje poslova revizije, a provjera znanja obavlja se na hrvatskom jeziku.

Samostalni revizor ovlašteni je revizor koji reviziju obavlja kao samostalnu djelatnost i upisan je u registar samostalnih revizora koji se vodi u Komori. Samostalni revizor je i trgovac pojedinac u skladu s odredbama Zakona o trgovačkim društvima. Ovlašteni revizor može osnovati samo jedan revizorski ured u kojem mora biti zaposlen. Radi obavljanja revizorskih usluga dva ili više ovlaštenih revizora mogu osnovati zajednički revizorski ured. Međusobna prava i obveze ovlašteni revizori uređuju ugovorom, a zahtjev su dužni podnijeti Komori. Revizorsko društvo osniva se kao trgovačko društvo u skladu s odredbama Zakona o reviziji i Zakona o trgovačkim društvima. ( Zakon o reviziji NN 146/05, 139/08 i 144/12 )

### **3.1.3. Obavljanje usluga revizije**

Prema Zakonu o reviziji, revizija se obavlja u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima, pravilima revizijske struke, te drugim pravilima i propisima, poštujući Kodeks profesionalne etike revizora. Skupština pravne osobe bira i imenuje revizorsko društvo ili samostalnog revizora najkasnije do 30. rujna godine u kojoj se obavlja revizija, pri čemu izbor ne smije biti ničim uvjetovan, osim u slučajevima koji su predviđeni u Zakonu o trgovačkim društvima.

Ugovorom se uređuju prava i obveze revizora i klijenta koji mora biti sklopljen u pisanim oblicima, a isti se može otkazati samo iz opravdanih razloga. Predstavnik pravne osobe kod koje se obavlja revizija i revizorskog društva te samostalni revizor obavijestit će Komoru i Ministarstvo financija o neopravdanom raskidu ugovora. Pravna osoba kod koje se obavlja revizija dužna je ovlaštenim revizorima i osobama koje su oni ovlastili za obavljanje revizije staviti na raspolaganje cijelokupnu potrebnu dokumentaciju, isprave i izvješća te im omogućiti pristup računalnim programima i pružiti sve informacije potrebne za obavljanje revizije. Ovlašteni revizor priprema cijelovitu i preglednu radnu dokumentaciju koja potkrepljuje revizorsko mišljenje. Komora će posebnim pravilnicima urediti oblik i sadržaj radne dokumentacije. Radna dokumentacija, koju prikuplja i priprema ovlašteni revizor, revizorsko društvo i samostalni revizor čuva se najmanje deset godina, počevši od poslovne godine na koju se revizija odnosi. Ovlašteni revizor, revizorsko društvo i samostalni revizor

moraju kao povjerljive čuvati sve podatke, činjenice i okolnosti koje su saznali obavljujući reviziju. Pravna osoba kod koje se obavlja revizija dužna je staviti na raspolaganje revizoru cjelokupnu radnu dokumentaciju, isprave i izvještaje potrebne za obavljanje revizije, kao i osigurati pristup i korištenje poslovnih prostora za obavljanje revizije.

Prema izmjenama i dopunama Zakona o reviziji, revizorsko društvo i samostalni revizor koji obavljuju reviziju poduzeća od javnog interesa dužni su u roku od tri mjeseca od isteka poslovne godine objaviti godišnja izvješća o transparentnosti s ciljem poboljšanja transparentnosti obavljene revizije. Revizorsko društvo i/ili samostalni revizor su dužni sukladno propisima o osiguranju osigurati se od odgovornosti za štetu koju bi trećim osobama mogli počiniti obavljanjem usluga revizije. Za obavljenu reviziju plaća se naknada. Iznos naknade određuje se ugovorom. Revizorsko društvo i samostalni revizor imaju pravo na naknadu za obavljenu reviziju, koja ne može biti niža od tarife revizorskih usluga koju utvrđuje i donosi Komora, uz suglasnost Ministarstva financija.

Zakonom je definirana i zabrana obavljanja revizije kod pojedine pravne osobe. Ovlašteni revizor ne smije obavljati reviziju kod pravne osobe:

1. u kojoj je vlasnik udjela ili dionica,
2. u kojoj je sudjelovao u vođenju poslovnih knjiga ili izradi finansijskih izvještaja za godinu za koju se obavlja revizija,
3. u kojoj je član nadzornog odbora, član uprave, prokurist, opunomoćenik ili zaposlenik,
- 4 u kojoj je član nadzornog odbora, član uprave ili prokurist njegov bračni drug, njegov srodnik po krvi u pravoj liniji do drugog stupnja,
5. ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu neovisnost i objektivnost.

Revizorsko društvo i samostalni revizor ne smiju obavljati reviziju kod pravne osobe:

1. u kojoj su vlasnici udjela ili dionica,
2. koja je vlasnik udjela ili dionica revizorskog društva,

3. u kojoj su sudjelovali u vođenju poslovnih knjiga ili izradi finansijskih izvještaja za godinu za koju se obavlja revizija,
4. s kojom su povezani na način da bi mogla postojati dvojba o neovisnosti i nepristranosti revizije,
5. ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njihovu nepristranost.

Samostalni revizor i revizorsko društvo sa samo jednim zaposlenim ovlaštenim revizorom ne mogu obavljati reviziju finansijskih izvještaja:

1. dioničkih društava i društava s ograničenom odgovornošću čiji je godišnji prihod veći od 40.000.000,00 kuna,
2. trgovačkih društava čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzi u prvoj kotaciji ili kotaciji javnih dioničkih društava,
3. banaka, investicijskih fondova, mirovinskih fondova i društava, osiguravajućih društava, brokerskih društava, odnosno dugih pravnih osoba koje obavljaju finansijske usluge i za koje zakon koji uređuje obavljanje tih usluga određuje dodatni opseg revizije konsolidiranih finansijskih izvještaja. (Zakon o reviziji NN 146/05, 139/08 i 144/12)

### **3.1.4. Revizorski odbor**

Revizorski odbor su, prema Zakonu o reviziji, dužni osnovati trgovačka društva od javnog interesa, a to su:

1. trgovačka društva čiji vrijednosni papiri kotiraju na burzi u prvoj kotaciji ili kotaciji javnih dioničkih društava,
2. banke i druge finansijske institucije iz članka 6. Zakona o reviziji,
3. trgovačka društva od posebnog državnog interesa čiji temeljni kapital prelazi 300.000.000,00 kuna prema Odluci Vlade Republike Hrvatske o popisu trgovačkih društava od posebnog državnog interesa.

Revizorski odbor prati postupak finansijskog izvještavanja, prati učinkovitost sustava unutarnje kontrole, unutarnje revizije, te sustav upravljanja rizicima, nadgleda provođenje revizije godišnjih finansijskih i konsolidiranih izvještaja, prati neovisnost samostalnih revizora ili revizorskog društva koje obavlja reviziju, a posebno ugovore o dodatnim uslugama, daje preporuke skupštini o odabiru samostalnog revizora ili revizorskog društva te raspravlja o planovima i godišnjem izvješću unutarnje revizije kao i o značajnim pitanjima koja se odnose na ovo područje.

### **3.1.5. Hrvatska revizorska komora**

Hrvatska revizorska komora Zakonom je definirana kao stručna organizacija revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora koji posluju na području Republike Hrvatske. Neke od nadležnosti i zadaća Komore su: prevodi, objavljuje i daje tumačenja Međunarodnih revizijskih standarda, donosi Kodeks profesionalne etike revizora, predlaže program revizorskih ispita, program poznavanja zakonodavstva Republike Hrvatske, provodi stručno obrazovanje i organizira ispite za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora, izdaje certifikat ovlaštenog revizora, vodi registar ovlaštenih revizora i registre samostalnih revizora, zajedničkih revizorskih ureda i revizorskih društava. Osim navedenog, Komora je zadužena da izdaje i oduzima dozvole za rad samostalnim revizorima i revizorskim društvima. Ministarstvo financija provodi javni nadzor u poslovanju Komore.( Zakon o reviziji NN 146/05, 139/08 i 144/12)

### **3.1.6. Nadzor, provjera kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora**

Nadzor, provjeru kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora prema Zakonu o reviziji obavlja Komora koja provjerava:

- sukladnost obavljanja revizije (revizijski angažmani) u odnosu na Zakon, Međunarodne revizijske standarde i druga pravila revizorske struke,
- ispunjavanje zahtjeva neovisnosti u odnosu na korisnika revizijske usluge (klijent),

- kvantitetu i kvalitetu angažiranih ljudskih potencijala i ostalih sredstava za obavljanje revizije (sastav revizorskog tima i radni sati),
- zaračunate revizorske naknade,
- primjerenost politika i procedura unutarnjeg sustava praćenja i kontrole kvalitete rada,
- ispunjavanje uvjeta za izdavanje dozvola za obavljanje usluga revizije, odnosno uvjete za dobivanje certifikata za zvanje ovlaštenog revizora,
- ispunjavanje uvjeta za upis u odgovarajuće registre Komore,
- sadržaj i objavu izvješća o transparentnosti,
- izvještaje, druge obavijesti i podatke koje su prema odredbama Zakona i drugih propisa dužni podnositи Komori, odnosno izvještavati je o pojedinim činjenicama i okolnostima

Komora provodi nadzor i provjeru kvalitete rada u opsegu potrebnom za utvrđivanje činjenica i dokaza radi dokumentiranog donošenja ocjene o zakonitosti i pravilnosti poslovanja revizorskih društava, samostalnih revizora i ovlaštenih revizora. Nadzor i provjeru kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih i ovlaštenih revizora obavljaju zaposlenici Komore koje je imenovalo Upravno vijeće Komore.

Komora će provoditi provjeru kvalitete rada najmanje jednom u šest godina, odnosno tri godine ako je revizija obavljena kod subjekta od javnog interesa. ( Pravilnik o nadzoru i provjeri kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora, zajedničkih revizorskih ureda i ovlaštenih revizora, NN br. 62/11 i 49/12 )

### **3.2. MEĐUNARODNI REVIZIJSKI STANDARDI**

U smislu razvoja računovodstvene i revizijske profesije kao temelj se ističe implementiranje kvalitetnih propisa i standarda. Za revizijsku profesiju osobito su značajni Međunarodni revizijski standardi (MRevS) koje izdaje Međunarodna federacija računovođa (IFAC). Učestali izazovi i promjene u revizijskoj profesiji nameću potrebu neprestanog nadopunjavanja i promjena revizijske regulative. Hrvatska revizorska Komora je u ožujku

2010. objavila na svojim službenim stranicama prijevod Međunarodnih revizijskih standarda. MRevS-i su razvrstani u sljedeće skupine:

1. odgovornost (200-299)
2. planiranje (300-399)
3. revizijska razmatranja i ocjenjivanje rada drugih i pogrešnih prikaza (400-499)
4. revizijski dokazi (500-599)
5. korištenje rada drugih (600-699)
6. zaključci revizije i izvještaji (700-799)
7. posebna područja (800-899).

Ove skupine obuhvaćaju slijedeće MRevS-e:

- MRevS 200 - Opći ciljevi neovisnog revizora i obavljanje revizije u skladu s međunarodnim revizijskim standardima
- MRevS 210 - Dogovaranje uvjeta revizijskih angažmana
- MRevS 220 - Kontrola kvalitete za reviziju financijskih izvještaja
- MRevS 230 - Revizijska dokumentacija
- MRevS 240 - Revizorska odgovornosti u vezi s prijevarama u reviziji financijskih izvještaja
- MRevS 250 - Razmatranje zakona i regulative u reviziji financijskih izvještaja
- MRevS 260 - Komuniciranje s onima koju su zaduženi za upravljanje
- MRevS 265 - Priopćavanje nedostataka u internim kontrolama onim koji su zaduženi za upravljanje i menadžmentu
- MRevS 300 - Planiranje revizije financijskih izvještaja
- MRevS 315 - Prepoznavanje i procjenjivanje rizika značajnih pogrešnih prikazivanja tijekom stjecanja razumijevanja subjekta i njegovog okruženja
- MRevS 320 - Značajnost u planiranju i obavljanju revizije
- MRevS 330 - Revizorove reakcije na procijenjene rizike
- MRevS 402 - Revizijska razmatranja u vezi sa subjektima koji koriste rad

uslužnih organizacija

- MRevS 450 - Ocjenjivanje pogrešnih prikaza ustanovljenih tijekom revizije
- MRevS 500 - Revizijski dokazi
- MRevS 501 - Revizijski dokazi posebna razmatranja za odabrane stavke
- MRevS 505 - Eksterne konfirmacije
- MRevS 510 - Početni revizijski angažmani - Početna stanja
- MRevS 520 - Analitički postupci
- MRevS 530 - Revizijsko uzorkovanje
- MRevS 540 - Revidiranje računovodstvenih procjena, uključujući računovodstvene procjene fer vrijednosti i s tim povezana objavljanja
- MRevS 550 - Povezane stranke
- MRevS 560 - Naknadni događaji
- MRevS 570 - Vremenska neograničenost poslovanja
- MRevS 580 - Pisane izjave
- MRevS 600 - Posebna razmatranja – revizije financijskih izvještaja grupe (uključujući rad revizora komponente)
- MRevS 610 - Korištenje radom internih revizora
- MRevS 620 - Korištenje radom revizorovog eksperta
- MRevS 700 - Formiranje mišljenja i izvještavanje o financijskim izvještajima
- MRevS 705 - Modifikacije mišljenja u izvještaju neovisnog revizora
- MRevS 706 - Odjeljci za isticanje pitanja i odjeljci za ostala pitanja u izvještaju neovisnog revizora
- MRevS 710 - Usporedne informacije - usporedni iznosi i usporedni financijski izvještaji
- MRevS 720 - Revizorove odgovornosti u vezi s ostalim informacijama u dokumentima koji sadrže revidirane financijske izvještaje
- MRevS 800 - Posebna razmatranja - revizije financijskih izvještaja sastavljenih u skladu s okvirima posebne namjene
- MRevS 805 - Posebna razmatranja - revizije pojedinačnih financijskih izvještaja i određenih elemenata, računa ili stavaka financijskih izvještaja
- MRevS 810 - Angažmani radi izvještavanja o sažetim financijskim izvještajima

#### **4. MJESTO I ULOGA REVIZORA U PROCESU REVIZIJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA**

Gоворити о ревизији финансијских извјештаја као самосталној активности, без дакле повезivanja са концептом управљања и одлуčivanja, једноставно nije могуће. Нуžno ih je promatrati као једну cjelinu jer se tako određuje потреба за revizijom, односно место и улога коју revizor има у тој cjelini. Revizorska profesija uvijek je smještena između финансијских извјештаја poslovnog subjekta i korisnika tih извјештаја. Као njegovu основну улогу у ревизији финансијских извјештаја, према Међunarodним ревизијским стандардима, можемо истакнути utvrđivanje usklađenosti финансијских извјештаја poduzeća s uspostavljenim okvirom финансијског извјештава. Управо zbog тога, kako bi se izbjegle pogrešne poslovne odluke, управљање mora biti utemeljeno na realnim i objektivnim информацијама, a osobito финансијским информацијама садрžаним u финансијским извјештајима. Пovezano s time, nameće se pitanje улоге ревизије, kako bi se добио одговор на пitanje, tko su korisnici revizorova извјешћа koji predstavljaju integralni dio финансијских извјештаја.

Улога ревизије састоји се у следећем:

1. Заштита интереса власника капитала
2. Стварање реалне, објективне информациске подлоге за управљање
3. Помоћ у прибављању додатног капитала смањењем ризика улагања

Opće poznato je da se revizija počela razvijati u pravom smislu te riječi, kada se funkcija vlasništva razdvojila od funkcije управљања, a u tom kontekstu razmatra se uloga revizije s aspekta заштите интереса власника капитала. Обично су то дioničари, који често не познају računovodstvenu problematiku do те мјере да могу procijeniti istinitost i fer prikaz финансијских извјештаја. Такођер, чинjenica je i da revizori onemogućavaju ili otežavaju različite malverzacije i prijevare koje bi išle na štetu vlasnicima kapitala.

Kao корисници финансијских извјештаја i revizorova извјешћа ističu se i садашњи te потенцијални investitori којима je bez istinitih i fer финансијских извјештаја nemoguće ocijeniti opravdanost улагања u неко poduzeće. Sukladno tome, улога ревизије se očituje u osiguranju

vjerodostojne informacijske podloge za donošenje poslovnih odluka, primjerice odluka o kupnji ili prodaji vrijednosnih papira, posuditi novac ili ne, da li odobriti komercijalni kredit i sl. Revizija je posebno značajna i za menadžment jer je nemoguće racionalno upravljati na temelju nepouzdanih informacija, a osim toga za istinit i fer prikaz informacija u finansijskim izvještajima odgovoran je menadžment.

Revizija je značajna i s aspekta države, jer je utvrđivanje realnog i objektivnog stanja u poslovanju svakog poduzeća važno zbog odgovarajuće gospodarske i fiskalne politike. Osim navedenog, kao značajni korisnici revizorova izvješća, odnosno finansijskih izvještaja su poslovni partneri i društvo kao cjelina tj. javnost.

Razmatrajući ulogu revizije i revizora, nameće se i pitanje zašto nam je potrebna revizija i mjesto koje ona zauzima u tržišnom gospodarstvu. Odgovor na to pitanje navodi se u internim i eksternim razlozima. U skupini internih razloga ističe se da revizor treba ukazati na nepravilnosti u poslovanju klijenta, a od revizora se kao stručne osobe očekuju i savjeti u smislu poboljšanja poslovanja. U skupini eksternih razloga ističu se: udaljenost, kompleksnost ili složenost poslovanja, te pristranost i motivi. Finansijski izvještaji, odnosno revizorovo neovisno mišljenje, nije formalno pitanje, već se sa pravom naglašava da revizija na neki način stvara povjerenje korisnicima, a od revizora se očekuje visoka stručnost, neovisnost i nepotkupljivost, te je stoga edukacija revizora jedno od najvažnijih pitanja konstituiranja revizijske profesije. U kontekstu stručnosti i kompetentnosti revizora, nužno je razmatrati dva aspekta edukacije revizora, a to su teorijsko i praktično obrazovanje. Zahtijevana stručnost nije uvjetovana samo školovanjem uz odgovarajuće obrazovne programe, već i iskustvom stečenim obavljanjem usluga revizije.

Uobičajeno se ističe da se provedba obvezne revizije može dozvoliti samo onim osobama koje su licencirane za taj posao i imaju certifikat o revizijskom zvanju. Da bi se došlo do najvišeg revizijskog znanja podrazumijeva se fakultetsko obrazovanje, zatim naknadni tečaj teorijskog znanja, nakon toga prijeđena praktična obuka i na kraju položen ispit kojim se potvrđuje stručna sposobljenost za revizijski posao.(Sever Mališ S., Tušek B., Žager L., 2012, str. 99)

Ispit za stručno obrazovanje polaže se prema programu kojeg donosi Hrvatska revizorska komora, a prema istom programu, ispit za stručno obrazovanje obuhvaća predmete:

1. Financijsko računovodstvo i financijsko izvještavanje
2. Računovodstvo troškova i upravljačko računovodstvo
3. Revizija
4. Pravo za revizore
5. Informacijska tehnologija i računarstvo za revizore
6. Ekonomika poslovanja i temeljna načela finansijskog upravljanja društva
7. Upravljanje rizicima i unutarnje kontrole (Pravilnik o stručnom osposobljavanju i načinu polaganja stručnog ispita za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora, 2010)

Za polaganje ispita za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora osniva se Ispitno povjerenstvo od tri člana i dva zamjenika koje imenuje Upravno vijeće. Članovi Povjerenstva između sebe biraju predsjednika. Stručni ispit se polaze u pisanom obliku, a po procjeni Povjerenstva i usmeno. Jednom stečena licenca ne vrijedi trajno, a jedan od razloga zbog kojeg se može izgubiti licenca je nedovoljno educiranje nakon položenog ispita, koje podrazumijeva prisustvovanje raznim stručnim skupovima i seminarima.

## **5. INFORMACIJE KAO PREPOSTAVKA POSLOVNOG ODLUČIVANJA**

### **5.1. Uloga i važnost informacijske podloge za donošenje poslovnih odluka**

Suvremeno korporativno upravljanje, koje ima sva obilježja kompleksnosti i dinamičnosti nezamislivo je bez realnih i objektivnih informacija. Cjelokupni proces odlučivanja, kao metodološke strane upravljanja, praćen je prikupljanjem relevantne informacijske podloge. Kada se govori o problematici donošenja poslovnih odluka, nezaobilazno je povezivanje odlučivanja sa informacijama. Donositelji odluka prikupljaju informacije koje transformiraju u odluke, a realizacijom tih odluka dolazi do promjena u poduzeću ali i u okruženju, a samim time se stvaraju nove informacije. Dakle, može se zaključiti da je to jedan kontinuirani tijek. Imperativ kvalitetnog odlučivanja je kako smanjiti

rizik i neizvjesnost u procesu odlučivanja, a to se postiže prikupljanjem kvalitetne informacijske podloge.

Pojam informacije definira se na različite načine. Američki autori Whitten,Bentley i Ho definiraju informaciju kao: „podatak koji je obrađen, transformiran i prilagođen za primatelja u procesu donošenja poslovnih odluka. Informacija mora imati vrijednost za primatelja. Ona mora pružiti obavijest o činjenicama koje primatelju nisu poznate, ili potvrditi činjenice koje primatelj drži mogućim“. (Tušek B.,2001, str. 26)

Da bi informacija bila korisna u procesu poslovnog odlučivanja, ona mora imati određene značajke, svojstva i attribute. Osnovne značajke informacije jesu: točnost, starost, preciznost, potpunost, adekvatnost i usporedivost. (Tušek B.,2001, str. 30)

Promatrajući informacije u kontekstu poslovnog odlučivanja, evidentno je da su informacije jedan vid komuniciranja članova organizacije na svim razinama, ali i komuniciranja poduzeća sa okolinom. Informacije potrebne za donošenje odluka mogu se pribaviti iz različitih izvora. Nefinansijske informacije su jednako važne kao i finansijske, međutim značajan segment informacija za potrebe poslovnog odlučivanja sadržan je u obliku finansijskih izvještaja. U tom su smislu od iznimne važnosti odnosi između organa organizacije, odnosno poduzeća i eksterne revizije.

Pod eksternom revizijom, kao što je već navedeno, najčešće se razumijeva postupak neovisnog ispitivanja i ocjenjivanja realnosti i objektivnosti informacija sadržanih u finansijskim izvještajima. Pri tome se realnost i objektivnost finansijskih izvještaja ocjenjuje na temelju njihove usklađenosti sa zakonskim propisima, računovodstvenim načelima i standardima te računovodstvenim politikama. Uprava, nadzorni odbor i glavna skupština, kao organi društva, upućeni su na suradnju s revizorima. Organima društva su potrebne vjerodostojne informacije kako bi na osnovi njih mogli donositi kvalitetne poslovne odluke i obavljati brojne odgovorne zadatke.

S obzirom na to da je uloga revizije potvrđivanje vjerodostojnosti informacija, posebice finansijskih, nužna je upućenost svih organa društva na komunikaciju s eksternom revizijom.

## **5.2. Informacijski sustav poduzeća**

Kako je u prethodnom poglavlju objašnjeno, svaka poslovna odluka zahtjeva odgovarajuće informacije, a povezano s tim posebno se naglašava važnost informacijskog sustava poduzeća, odnosno upravljačkog informacijskog sustava i njegovog značajnog podsustava, računovodstvenog informacijskog sustava.

U upravljačkom informacijskom sustavu obrađuje se čitav niz finansijskih i nefinansijskih podataka koji se oblikuju u informacije usmjerene donositeljima odluka. Dobro organizirani upravljački informacijski sustav, mora znati odgovor na slijedeća pitanja:

- „1. Kakva je informacija potrebna?
2. Kada je informacija potrebna?
3. Tko je treba?
4. Gdje je potrebna?
5. Zašto je potrebna?
6. Koliko košta?“ (Sever Mališ S., Tušek B., Žager L., 2012, str. 24)

Na osnovu ovoga može se zaključiti da je za uspješan proces upravljanja potreban dobar upravljački informacijski sustav. Aktivnosti upravljačkog informacijskog sustava su: prikupljanje podataka, obrada podataka, pohranjivanje podataka i informacija i usmjeravanje informacija korisnicima. Najznačajniji dio upravljačkog informacijskog sustava je računovodstveni informacijski sustav koji je usmjeren na obradu finansijskih transakcija i podataka. Razlika između menadžment (upravljačkog) informacijskog sustava i računovodstvenog informacijskog sustava jest u tome što su predmet ulaza u upravljački informacijski sustav i nefinansijske transakcije, dok kod računovodstvenog informacijskog sustava to nije slučaj, osim ako nefinansijske transakcije imaju učinak na sastavljanje i predočavanje finansijskih izvještaja. (Zenzerović R., 2007, str. 29)

Osnovna funkcija računovodstvenog informacijskog sustava jest proizvodnja informacija na temelju obrade podataka koji su rezultat financijskih transakcija.<sup>1</sup>

Samim time računovodstveni informacijski sustav omogućuje precizne i pravovremene informacije koje čine temelj učinkovitog i djelotvornog upravljanja, a konačan output računovodstvenog procesiranja podataka prezentira se u obliku financijskih izvještaja.

## **6. FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI KAO NOSITELJI INFORMACIJA**

### **6.1. Pojam, obilježja i vrste financijskih izvještaja**

Konačni rezultat računovodstvenog procesiranja podataka, korisnicima informacija unutar i izvan poduzeća se prezentira u obliku financijskih izvještaja. Skupinu unutarnjih korisnika čine menadžment i zaposlenici, a vanjski korisnici obuhvaćaju sve one osobe koje nisu zaposlene u poduzeću, a zainteresirane su za njegovo poslovanje, kao što su npr. sadašnji i budući investitori, dobavljači, kupci, državne agencije i tijela, kooperanti i drugi. Financijski izvještaji kao konačan proizvod financijskog računovodstva postaju dakle kontrolni instrumenti pomoću kojih se može ocijeniti menadžera i njegovo upravljanje poslovanjem poduzeća.

Financijski izvještaji pružaju informaciju o imovini, obvezama, kapitalu, prihodima i rashodima, rezultatu poslovanja te o novčanim tijekovima. Te informacije, kao i informacije sadržane u bilješkama uz financijske izvještaje služe korisnicima u procjenjivanju iznosa, vremena i neizvjesnosti budućih novčanih tijekova poduzeća.

Kvaliteta financijskih izvještaja uvjetovana je kvalitetom i količinom informacija koje su sadržane u njima, a istinitost i fer prikaz, odnosno realnost i objektivnost ocjenjuje revizor obavljanjem revizije. Kako bi revizor utvrdio realnost i objektivnost, nužno je postojanje određenih kriterija. Kriteriji prema kojima revizor utvrđuje realnost i objektivnost financijskih izvještaja su:

#### **1. Računovodstvena načela**

---

<sup>1</sup> Knjigovodstvene poslovne promjene koje su zapisane na dokumentima ili u obliku elektroničkog zapisa, iskazane vrijednosno, te koje utječu na promjenu računovodstvenih kategorija, odnosno imovine, obveza, glavnice, prihoda i rashoda

2. Računovodstveni standardi
3. Odabrane računovodstvene politike klijenta
4. Zakonski propisi

Godišnje finansijske izvještaje čine:

- Bilanca
- Račun dobiti i gubitka ili izvještaj o dobiti
- Izvještaj o novčanom toku
- Izvještaj o promjeni glavnice (kapitala)
- Bilješke uz finansijske izvještaje (Hrvatska zajednica računovođa i finansijskih djelatnika, Računovodstvo, 2003, str. 48)

**Bilanca** - je temeljni finansijski izvještaj koji korisnicima daje informacije o vrsti i knjigovodstvenoj vrijednosti imovine (akte) kojom poduzeće raspolaže, te informacije o strukturi izvora imovine (pasive). Izvori imovine poduzeća mogu biti vlastiti (kapital) i tudi, a to su obveze. U bilanci se prikazuje finansijski položaj odnosno finansijska snaga poslovnog subjekta, na koju utječu ekonomski resursi koje kontrolira poslovni subjekt, a prikazani su u određenom trenutku u bilanci. Iz podataka koji su prikazani u bilanci može se sagledati finansijski sustav, likvidnost, solventnost, ali i sposobnost poslovnog subjekta da se prilagodi promjenama u okruženju. Osnovna karakteristika svake bilance je da je ukupna imovina jednaka ukupnim obvezama i kapitalu. Struktura bilance ovisi o kriteriju razvrstavanja pozicija aktive i pasive, a najčešće se koristi načelo rastuće likvidnosti za aktivu, te načelo opadajuće ročnosti za pasivu, na osnovu kojih korisnik informacija može stići uvid u ročnu usklađenost imovine i izvora financiranja te iste imovine.

**Račun dobiti i gubitka ili izvještaj o dobiti** – finansijski je izvještaj koji pruža informacije o uspješnosti poslovanja određenog poslovnog subjekta, odnosno on prikazuje informacije o vrstama prihoda i rashoda kao obračunskih kategorija, rezultatu poslovanja i visini poreza na dobit. Obilježje ovog finansijskog izvještaja je dinamičnost obzirom da prikazuje kretanja koja su se dogodila sa prihodima, rashodima, dobiti i gubitkom. Sučeljavanjem prihoda i rashoda utvrđuje se dobit, odnosno gubitak ostvaren u određenom razdoblju.

**Izvještaj o novčanom toku** - „U bilanci, računu dobiti i gubitka te izvještaju o promjenama glavnice iskazuju se ekonomske kategorije (imovina, obveze, kapital, prihodi, rashodi, rezultat poslovanja razdoblja, promjene kapitala i dr.). U izvještaju o novčanim tokovima iskazuju (predočavaju) se financijske kategorije, tj. novčani primici i novčani izdaci. Stoga izvještaj o novčanim tokovima povezuje računovodstvo temeljeno na nastanku događaja i računovodstvo temeljeno na novčanoj osnovici.“ . ( Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Računovodstvo, 2003, str. 82)

Iz definicije se može zaključiti da je s aspekta financijske politike za korisnike informacija ovaj financijski izvještaj značajniji jer prikazuje realne tokove novca.

**Izvještaj o promjeni glavnice (kapitala)** - ovaj financijski izvještaj prikazuje sve promjene gospodarskih aktivnosti koje utječu na glavnici, povećavajući je ili umanjujući. Promjene na glavnici mogu biti višestruke, stoga podaci u ovom izvještaju predstavljaju kvalitetne informacije ulagačima kao i ostalim korisnicima.

**Bilješke uz financijske izvještaje** - Temeljni financijski izvještaji koje smo objasnili u prethodnom dijelu u pravilu daju sintetizirane podatke, dok bilješke uz financijske izvještaje daju analitičku razradu istih. Stoga, one predstavljaju razradu podataka sadržanih u izvješćima, a sastavljaju ih računovodstveni radnici. Bilješke su vrlo značajan izvor kvalitetnih podataka i informacija.

## **6.2. Kvalitativna obilježja financijskih izvještaja**

Kako bi zadovoljili potrebe raznih korisnika, financijski izvještaji moraju imati i potrebna kvalitativna obilježja. Kvalitativna obilježja informacija predviđenih u financijskim izvještajima čine ih upotrebljivima.

Prema okviru za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja MRS-a 2000., četiri su načelna kvalitativna obilježja financijskih izvještaja: razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost. (Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Računovodstvo, 2003, str. 121)

**Razumljivost** je obilježje koje se odnosi na korisnika informacija, a podrazumijeva da informacije sadržane u financijskim izvještajima budu razumljive korisniku koji je dobar

poznavatelj računovodstva, u smislu da se zna koristiti računovodstvenim informacijama kako bi donosio poslovne odluke.

**Važnost** odnosno relevantnost informacija korisniku pomaže pri ocjenjivanju prošlih, sadašnjih ili budućih događaja. Dakle informacija mora biti važna za korisnika, a na važnost utječe priroda i značaj same informacije. Kod nekih je informacija sama vrsta informacije dovoljna da odredi njenu važnost, dok su u drugim slučajevima važni i priroda i značajnost.

Primarne osobine koje čine informaciju relevantnom jesu: predvidiva vrijednost (uloga predviđanja), retrogradna (povratna) vrijednost (uloga potvrđivanja) i pravovremenost (ažurnost).

**Pouzdanost** je također jedna od bitnih stvari koje su povezane sa odlučivanjem, a kako bi bila pouzdana, informacija u sebi ne smije sadržavati značajne pogreške i pristranosti, kako bi se korisnici mogli pouzdati da informacija vjerno prikazuje ono što predstavlja. Međutim pojam značajne pogreške i pristranosti, relativan je, a ne apsolutan. Pouzdanost u sebi sadržava verificiranost (provjerljivost), vjerno predočavanje informacija i neutralnost.

**Usporedivost** se postiže na način da finansijski izvještaji moraju imati usporedive informacije tako da ih korisnik može uspoređivati s prošlim izvještajima ili sa drugim poduzećima, dakle da finansijski izvještaji primjenjuju istu formu odnosno oblik. Korisnici moraju imati mogućnost usporediti finansijske izvještaje kroz vrijeme.

## 7. ISTRAŽIVANJE KVALITETE FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA NA HRVATSKOM TRŽIŠTU KAPITALA

Nositelji informacija za vanjske korisnike jesu finansijski izvještaji koji su proizvod finansijskog računovodstva. Ključni čimbenici u uvjetima slobodne tržišne ekonomije, koju proces globalizacije nameće svjetskom gospodarstvu jesu količina, kvaliteta i brzina informacija, koje su neophodne za opstanak, a naročito u ovo vrijeme krize. Mnoge finansijske prijevare, burzovne špekulativne aktivnosti i stečajni postupci u mnogim poduzećima, poljuljale su povjerenje korisnika finansijskih izvještaja u njihovu istinitost i fer prikaz u procesu odlučivanja.

Revizija finansijskih izvještaja osnovna je pretpostavka njihove kvalitete, i koristi se kao polazište za istraživanje čiji će rezultati biti prikazani u nastavku ovoga rada. Neovisni revizori obavljaju reviziju finansijskih izvještaja uspoređujući informacije sadržane u finansijskim izvještajima sa okvirom finansijskog izvještavanja, računovodstvenim načelima, standardima i odgovarajućim zakonima, a rezultat revizije je revizorovo izvješće, odnosno mišljenje, koje bi trebalo prikazati stvarnu „sliku“ poslovanja poduzeća. Revizor svojim mišljenjem, odnosno razumnim uvjerenjem čini finansijske izvještaje vjerodostojnim. Revizorova izvješća se mogu podijeliti u dvije vrste:

- Standardno pozitivno revizorovo izvješće, i
- Modificirana revizorova izvješća

Standardno pozitivno revizorovo mišljenje izdaje se u situacijama kada su finansijski izvještaji sastavljeni u skladu s kriterijima njihove ocjene, odnosno kada realno i objektivno prikazuju finansijski položaj i poslovanje poduzeća.

Modificirana mišljenja su ona koja značajno odstupaju od standardnog pozitivnog mišljenja. Revizorovo izvješće smatra se modificirano u sljedećim uvjetima:

1. Pitanja koja ne utječu na revizorovo mišljenje:

- Naglašavanje tih pitanja (npr. isticanje pretpostavke vremenske neograničenosti poslovanja, neizvjesnost sudskih sporova i sl.)

2. Pitanja koja utječu na revizorovo mišljenje:

- Mišljenje s rezervom,
- Suzdržanost od izražavanja mišljenja,
- Negativno mišljenje

**Mišljenje s rezervom** - izražava se u slučajevima kada se ne može izraziti pozitivno mišljenje zbog: ograničenja opsega ispitivanja ili odstupanja od kriterija ocjene finansijskih izvještaja koji nisu toliko značajni da isti nisu u cijelosti realni i objektivni, i tada struktura revizorovog izvješća odgovara strukturi standardnog pozitivnog izvješća, ali revizor dodaje riječi „osim za“, te navodi značajna pitanja.

**Suzdržanost od izražavanja mišljenja** - revizor se suzdržava od izražavanja mišljenja u situacijama kada su mu raspoloživi dokazi nedostatni za izražavanje mišljenja, ili kada nije u dovoljnoj mjeri neovisan od klijenta.

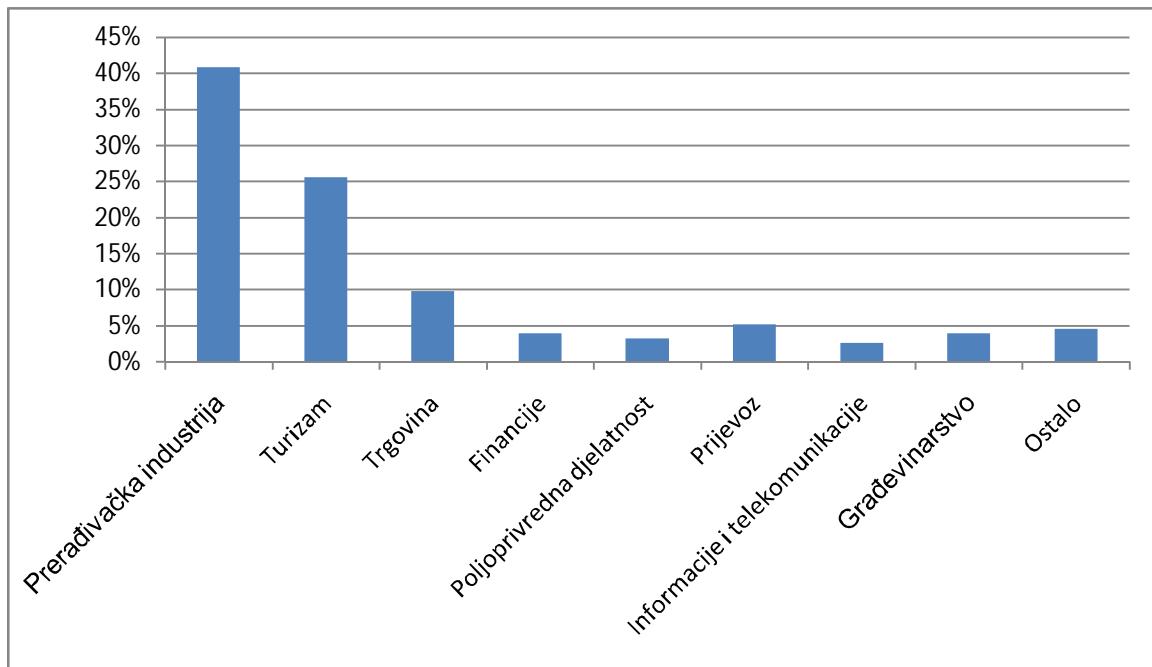
**Negativno mišljenje** – revizor izdaje negativno mišljenje kada finansijski izvještaji ne prikazuju realno i objektivno stanje imovine, obveza, glavnice, prihoda, rashoda i rezultata poslovanja i također mora navesti razloge koji su ga naveli na takvo mišljenje.

Vrste revizorskih mišljenja su polazište u ovom istraživanju o kvaliteti finansijskih izvještaja. Dakle, ovim istraživanjem će se pokazati kako odstupanja od kvalitativnih obilježja finansijskih izvještaja velikih poduzeća u Republici Hrvatskoj utječu na smanjenje njihove kvalitete, čineći ih teže razumljivim interesnim skupinama, odnosno prikazat će se kakva mišljenja izdaju revizori za poduzeća čije su vrijednosnice izlistane na Zagrebačkoj burzi, te koji su razlozi izdavanja mišljenja različitih od pozitivnih.

U ovom radu prikupljeni su podaci za 2011. godinu za 175 poduzeća, čije dionice kotiraju na Zagrebačkoj burzi. U istraživanje nisu uključene banke, te investicijski i mirovinski fondovi. Podaci su prikupljeni sa službenih stranica Zagrebačke burze i Financijske Agencije (FINA-e). Od ukupno 175 poduzeća, za njih 23 nisu pronađeni podaci, tako da se istraživanje odnosi na 152 poduzeća sa dostupnim podacima u javno objavljenim finansijskim izvještajima na spomenutim stranicama.

Na grafikonu br. 1. Prikazana je struktura poduzeća za koja su prikupljena revizorska izvješća po njihovim osnovnim djelatnostima. Najveći broj prikupljenih revizorskih mišljenja je u poduzećima prerađivačke djelatnosti (62 ili 40,8%), zatim slijede poduzeća koja se bave turizmom (39 ili 25,6%) i trgovinom (15 ili 9,87 %). Najmanje prikupljenih revizorskih izvješća je u poduzećima čije su djelatnosti: prijevoz (8 ili 5,27%), finansijske djelatnosti (6 ili 3,95%), građevinarstvo (6 ili 3,95%), poljoprivredne djelatnosti (5 ili 3,28%), informacije i telekomunikacije (4 ili 2,64%) i ostale djelatnosti (7 ili 4,61%).

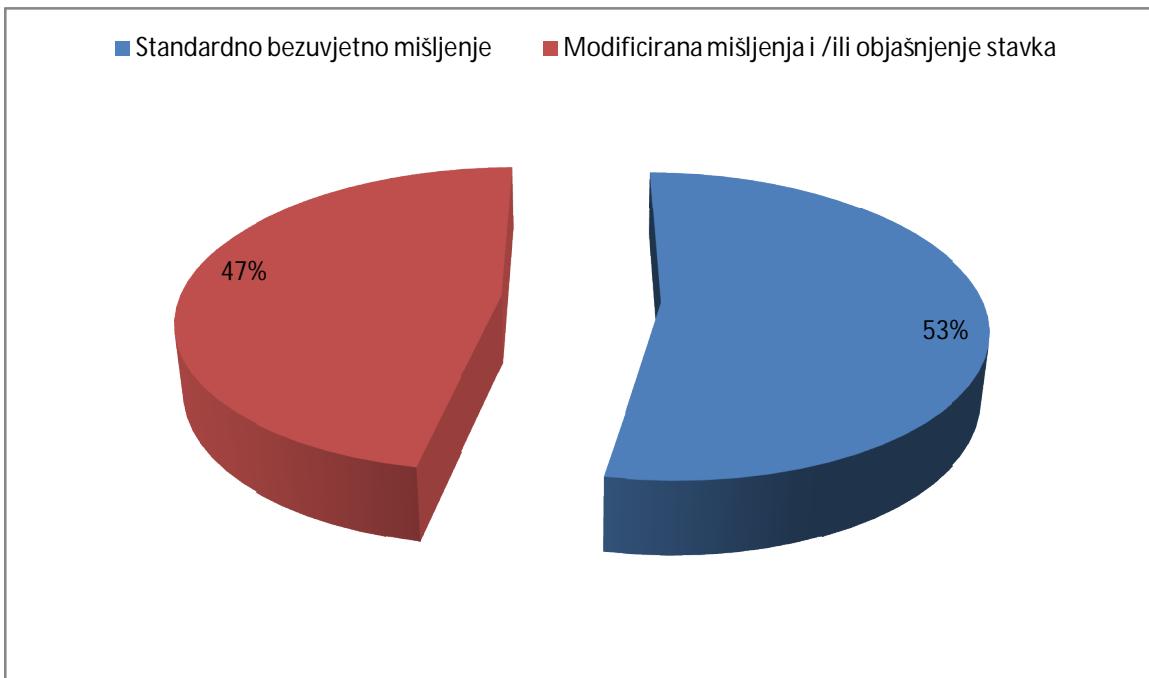
Grafikon 1. Struktura poduzeća po osnovnim djelatnostima



Izvor: Vlastito istraživanje prema podacima dostupnim na [www.fina.hr](http://www.fina.hr)

Slijedeći korak u istraživanju je analiziranje vrsta revizorskih mišljenja i razloga za izdavanje mišljenja koja su različita od pozitivnog. Što se tiče analize revizorskih mišljenja, na uzorku od 152 revizorska izvješća u finansijskim izvještajima poduzeća, prikazat će se koliki je udio standardnih pozitivnih mišljenja u odnosu na modificirana mišljenja i standardna pozitivna mišljenja sa naglašavanjem određenog pitanja. Standardna pozitivna mišljenja s točkom na naglašavanje određenog pitanja su grupirana sa modificiranim mišljenjima, jer se prepostavlja da određena pitanja /problemi / događaji koji se naglašavaju uz pozitivna mišljenja, utječu na kvalitetu finansijskih izvještaja.

Slika 1. Struktura revizorskih mišljenja

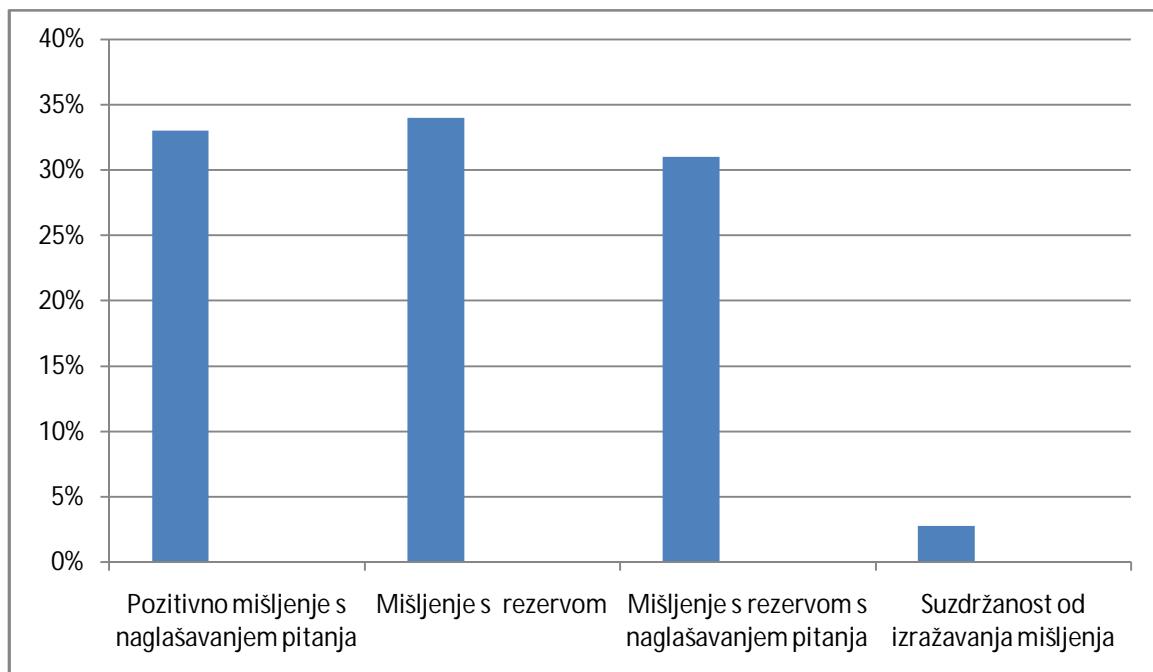


Izvor: Vlastito istraživanje prema podacima dostupnim na [www.fina.hr](http://www.fina.hr)

Rezultati analize revizorskih mišljenja pokazuju da je u ukupnom broju revizorskih izvješća (152) 81. bilo pozitivno ili 53%, i 71. modificirano ili 47 %, s napomenom da su u postotak modificiranih mišljenja uvrštena i standardna pozitivna mišljenja sa naglašavanjem određenog pitanja. Dakle, vidi se da je postotak modificiranih revizorskih mišljenja i standardnih pozitivnih mišljenja sa naglašavanjem pitanja dosta velik, obzirom da takav postotak znači odstupanje od kvalitativnih obilježja finansijskih izvještaja, te će se nadalje u radu analizirati modificirana mišljenja i standardna pozitivna mišljenja sa naglašavanjem pitanja kao i razlozi zbog kojih je revizor izdao takvo mišljenje.

U ukupnom broju modificiranih mišljenja i standardnih pozitivnih sa naglašavanjem pitanja, uvjetnih mišljenja, odnosno mišljenja sa rezervom bilo je 24 ili 34%, uvjetnih mišljenja sa točkom na naglašavanje pitanja bilo je 22 odnosno 31%, suzdržavanje od izražavanja mišljenja zabilježeno je u 2 slučaja, standardnih pozitivnih mišljenja sa točkom na naglašavanje određenog pitanja u finansijskim izvještajima bilo je 23 ili 33 %, dok negativnih mišljenja nije bilo. Navedeni podaci prikazani su grafikonom br. 2.

Grafikon 2. Struktura modificiranih revizorskih mišljenja i pozitivnih mišljenja s naglašavanjem pitanja



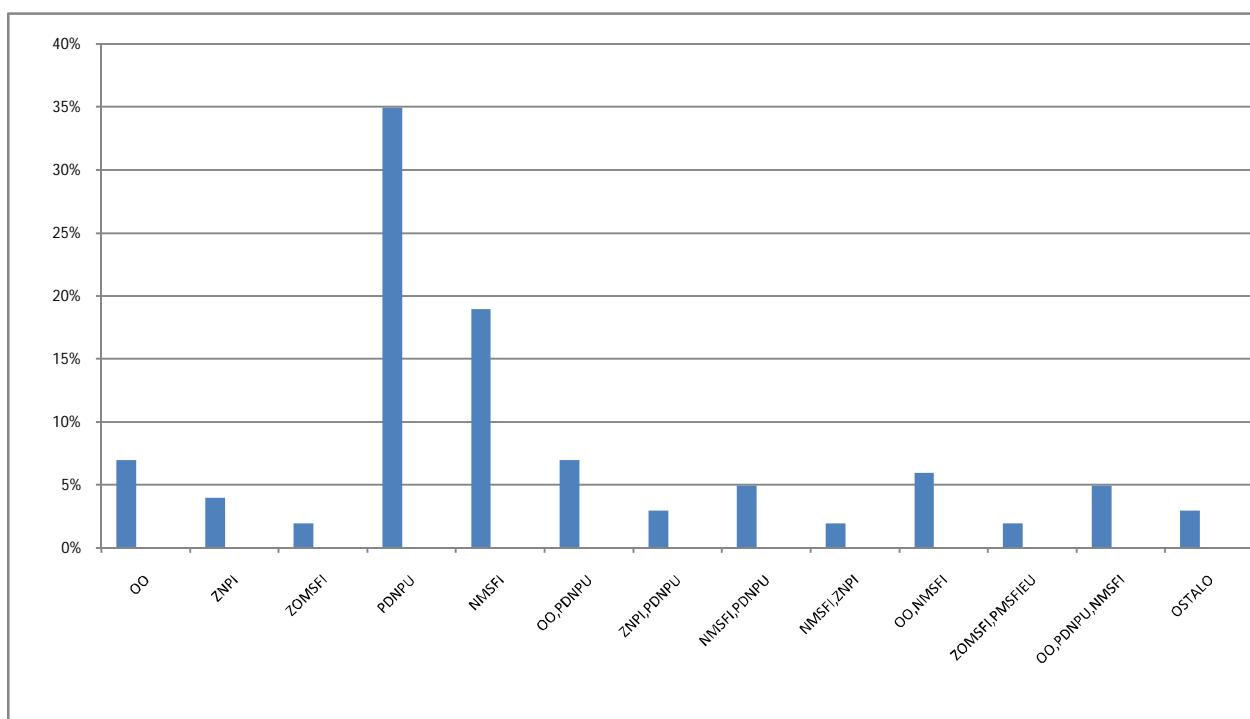
Izvor: Vlastito istraživanje prema podacima dostupnim na [www.fina.hr](http://www.fina.hr)

Kako je već navedeno, kada revizor izdaje modificirano mišljenje, on mora navesti i razloge koji su ga naveli na takvo mišljenje. Popis razloga za izdavanje modificiranih mišljenja ili za isticanje određenih pitanja / problema / događaja, može biti poprilično opsežan, stoga je formirana grupa od 6 mogućih skupina razloga koja su se pojavljivala u mišljenjima koja su modificirana ili pozitivna ali s naglašenim pitanjima. Ta skupina razloga pojavljivala se u određenim mišljenjima i u kombinacijama. Bilo je 17 kombinacija s dvije skupine i 4 kombinacije s tri skupine. U dva slučaja pojavili su se razlozi koji nisu pripadali niti jednoj skupini, tako da su svrstani u skupinu „ostalih“.

Prva skupina razloga obuhvaća različite okolnosti za koje revizori nisu bili u mogućnosti prikupiti dovoljno dokaza (OO-ograničenje obujma), i pojavljuju se u 7% slučajeva. Druga skupina jest zakonska regulativa odnosno propisi koji za posljedicu imaju upitnu procjenu priznavanja imovine (ZNPI- Zakonska regulativa koja uzrokuje nemogućnost procjene priznavanja imovine ), i pojavljuje se u 4 % slučajeva. U treću skupinu razloga spada također zakonska regulativa, ali koja uzrokuje odstupanja od okvira finansijskog izvještavanja, što narušava kvalitetu finansijskih izvještaja (ZOMSFI-Zakonska regulativa

koja uzrokuje odstupanja od MSFI/MRS-a), i zastupljena je u 2 % mišljenja. Četvrta skupina nalazi se u 35 % slučajeva, a obuhvaća različite okolnosti koje utječu na pozicije u financijskim izvještajima, a čiji je ishod teško procijeniti (PDNPU- Poslovni događaji koji utječu na finansijske izvještaje u smislu nemogućnosti procjene njihovih učinaka, vremenske neograničenosti poslovanja i potencijalne obveze učinak kojih je teško procjeniti). U petoj skupini nalaze se razlozi vezani za provedbu MSFI/MRS-a prije stupanja Europskoj uniji koji se pojavljuje u kombinaciji sa ZOMSFI i to u 2 % slučajeva (PMSFIEU- Primjena MSFI-a do ulaska u EU). Posljednju šestu skupinu čine razlozi nepridržavanja MSFI/MRS-a (NMSFI- Nepridržavanje MSFI/MRS-a), a prisutni su u 19 % slučajeva. Navedene razloge prikazujemo grafikonom 3.

Grafikon 3. Struktura razloga<sup>2</sup> izdavanja modificiranog mišljenja i pozitivnog mišljenja s naglašavanjem pitanja



Izvor: Vlastito istraživanje prema podacima dostupnim na [www.fina.hr](http://www.fina.hr)

<sup>2</sup> OO-Ograničenje obujma

ZNPI-Zakonska regulativa koja uzrokuje nemogućnost procjene priznavanja imovine

ZOMSFI-Zakonska regulativa koja uzrokuje odstupanja od MSFI/MRS-a

PDNPU-Poslovni događaji koji utječu na finansijske izvještaje u smislu nemogućnosti procjene njihovih učinaka, vremenske neograničenosti poslovanja i potencijalne obveze učinak kojih je teško procijeniti

PMSFIEU-Primjena MSFI-a do ulaska u EU

NMSFI-Nepridržavanje MSFI/MRS-a

Iz navedenih rezultata istraživanja kvalitete financijskog izvještavanja, odnosno odstupanja od kvalitativnih obilježja, može se vidjeti da je najveći postotak u modificiranim mišljenjima i standardnim pozitivnim mišljenjima s naglašavanjem određenog pitanja, odnosno razlozima za izdavanje takvog mišljenja, zabilježen u skupini razloga koja obuhvaća poslovne događaje čiji se učinci ne mogu procijeniti, vremenske neograničenosti poslovanja i potencijalne obveze čiji se učinak također ne može procijeniti. Nešto manji postotak je u razlozima nepridržavanja MSFI-a odnosno MRS-a, a na trećem mjestu je razlog ograničenja obujma sa 7 % zastupljenosti u mišljenjima revizora. Rezultati, kao i svrha ovog istraživanja kojom se nastojalo pokazati koliko je važna sama uloga eksternog revizora u osiguranju kvalitete financijskog izvještavanja, upućuju na to da je u poslovnom svijetu vjerodostojna informacija iznimno važna, jer u današnjem dinamičnom i nestabilnom poslovnom okruženju takva informacija je neizbjeglan faktor koji usmjerava poslovne odluke. Iz istraživanja se može vidjeti da skoro polovica velikih poduzeća na hrvatskom tržištu kapitala ima različita odstupanja u kvaliteti informacija u financijskim izvještajima, što kazuje da je revizija potreba, a ne obveza.

## **8. ZAKLJUČAK**

Unatoč kratkoj povijesti revizijske profesije na području Republike Hrvatske, revizija danas daje iznimani doprinos efikasnem poslovanju. Gotovo je nemoguće zamisliti kvalitetno i uspješno poslovanje bez prisutnosti revizije unutar istoga, a povezano s time razumijevanje finansijskih izvještaja neizostavno je u poslovnom svijetu. Istinitost i objektivnost finansijskih izvještaja, odnosno informacija koje su sadržane u njima, jedan je od temelja za poslovno planiranje i upravljanje, a upravo se u navedenom očituje doprinos revizije današnjice. Tradicionalno, eksterni revizor je imao važnu ulogu u nadzoru kvalitete finansijskog izvještavanja, i stoga je vrlo važan sudionik procesa korporativnog upravljanja. Zbog inherentnih ograničenja revizije, nije moguće u potpunosti eliminirati mogućnost pogreške revizora. Također je odgovornost i na klijentu da sprječi i detektira prijevare, pogreške i druge nepravilnosti u finansijskim izvještajima. Na kvalitetu finansijskih izvještaja utječe niz čimbenika kao što su npr.: pravni i porezni sustav, izvori financiranja poduzeća, oblici vlasništva i dr. Zbog potrebe sudionika tržišta kapitala i drugih interesno utjecajnih skupina da dostupne informacije iz finansijskih izvještaja budu vjerodostojne, nužno je da takve informacije zadovoljavaju načelna kvalitativna obilježja (razumljivost, važnost, pouzdanost i usporedivost) finansijskih izvještaja.

Iz provedenog istraživanja može se zaključiti da je relativno veliki postotak društava na našem tržištu kapitala čiji finansijski izvještaji odstupaju od spomenutih kvalitativnih obilježja, što je vidljivo u revizorskim izvješćima poduzeća koja su bila predmet istraživanja. Razlozi izdavanja modificiranog mišljenja na koja smo se usredotočili, uvezvi u obzir postotak najzastupljenijih razloga, pokazuju da je gospodarska kriza današnjice neosporno pogodila i naša poduzeća, a to je posebno vidljivo iz razloga nemogućnosti procjene vremenske neograničenosti poslovanja, odnosno poslovnih događaja i obveza učinak kojih je teško procijeniti. Također je evidentno da je većina promatranih poduzeća, odnosno kvaliteta njihovih finansijskih izvještaja umanjena zbog nepridržavanja okvira finansijskog izvještavanja (MSFI/MRS). Dakle, može se zaključiti da je na hrvatskom tržištu kapitala nezanemariv broj poduzeća čiji finansijski izvještaji, odnosno njihove informacije odstupaju od osnovnih kvalitativnih obilježja, a povezano s tim, i da je uloga eksternog revizora u tom procesu iznimna jer su u ovo vrijeme krize neophodne istinite i fer informacije, jer je činjenica da samo takve informacije pridonose osnovnoj namjeri finansijskih izvještaja u procesu donošenja odluka.

## **9. LITERATURA**

### **Zakoni i pravilnici:**

- Narodne novine (2005), Zakon o reviziji. Zagreb: Narodne novine d.d. (146/2005)
- Narodne novine (2008), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o reviziji. Zagreb: Narodne novine d.d. (139/2008)
- Narodne novine (2012), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o reviziji, Narodne novine d.d., (144/12)
- Pravilnik o nadzoru i provjeri kvalitete rada revizorskih društava, samostalnih revizora, zajedničkih revizorskih ureda i ovlaštenih revizora, Zagreb: Narodne novine br.62/2011 i 49/2012)
- Pravilnik o stručnom osposobljavanju i načinu polaganja stručnog ispita za stjecanje zvanja ovlaštenog revizora
- Međunarodni revizijski standardi

### **Knjige:**

- Sever Mališ S., Tušek B., Žager L., (2012), Revizija, načela-standardi-postupci, Zagreb, HZRF
- Messier, F., W., (1998): Revizija – Priručnik za revizore i studente, Faber & Zgombić Plus d.o.o., Zagreb,
- Tušek B., Žager L., (2008): Revizija, Zagreb, HZRF
- Zenzerović R., (2007): Računovodstveni informacijski sustavi, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, Pula
- Gulin D., (2003): Računovodstvo, HZRF, Zagreb
- Tušek B., (2001): Revizija-instrument poslovnog odlučivanja, TEB-Poslovno savjetovanje d.o.o., Zagreb
- Popović Ž., Vitezović N., (2000), Revizija i analiza, instrumenti uspješnog donošenja poslovnih odluka, Zagreb, HZRF

### **Izvorni znanstveni članci:**

- Klikovac A., Nerealna očekivanja o otkrivanju prijevara u reviziji finansijskih izvještaja u RH, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Godina 10, br.1, 2012
- Ramljak B., Anić-Antić P.:Potrebe za informacijama institucionalnih investitora na tržištu kapitala RH u procesu donošenja odluka o investiranju u dionice kotirajućih poduzeća,ekonomski pregled, 60 (7-8) str.332-347, 2009
- Sever S., Stanje i perspektive finansijskog izvještavanja i revizije u kotirajućim poduzećima u RH, Zbornik ekonomskog fakulteta u Zagrebu, godina 7, br. 2, 2009

### **Internet izvori:**

[www.osfi.hr](http://www.osfi.hr)

[www.revizorska-komora.hr](http://www.revizorska-komora.hr)

[www.fina.hr](http://www.fina.hr)

### **10. Sadržaj slika**

Slika 1.- Struktura revizorskih mišljenja.....29

### **11. Sadržaj grafikona**

Grafikon 1. - Struktura poduzeća po osnovnim djelatnostima.....28

Grafikon 2. - Struktura modificiranih revizorskih mišljenja i pozitivnih mišljenja

s naglašavanjem pitanja.....30

Grafikon 3. - Struktura vrsta razloga izdavanja modificiranog mišljenja i pozitivnog mišljenja s naglašavanjem pitanja.....31

## **12. Sažetak na hrvatskom jeziku**

Ovo istraživanje u fokusu razmatranja ima odnos eksterne revizije i korisnika finansijskih izvještaja. Kvaliteta finansijskih izvještaja u tom kontekstu je imperativ u donošenju odluka investitora i drugih interesnih skupina. Pretpostavlja se da je revizija finansijskih izvještaja osnovni preduvjet njihove kvalitete. Finansijski izvještaji kao glavni i najznačajniji nositelji računovodstvenih informacija, imaju iznimno značenje i nezamjenjivu ulogu u procesu poslovnog odlučivanja. Polazeći od teze o reviziji kao instrumentu poslovnog odlučivanja u suvremenim uvjetima, bilo je neophodno istražiti neke, za strukturu istraživanog problema relevantne značajke toga koncepta kako bi se pokazalo da je ispravno govoriti ne o reviziji radi revizije, već o reviziji radi potrebe upravljanja.

## **13. Sažetak na engleskom jeziku (abstract)**

This empirical research focuses on analyzing the relationship between external auditing and investors or other stakeholders. The quality of financial statements in this context is an imperative for investors and other stakeholders, whose competencies take concrete form only after they analyze data from financial statements and choose an alternative that seem to be appropriate. The financial statements auditing is assumed to be the basic premise of their quality. Financial statements, as the main source of accounting information are of exceptional importance and have an irreplaceable role in the decision making-process. Since a hypothesis that considers auditing as an instrument of business decision making in modern conditions was used, it was necessary to define important characteristics of this concept in order to demonstrate that it is correct to talk not about auditing for the sake of auditing, but auditing for the needs of management.